

Abstract (PL)

W ciągu ostatnich trzech dekad studia ekokrytyczne przeszły wyraźną ewolucję – od nacisku na tematyczne i etyczne zaangażowanie w kwestie środowiskowe do bardziej pogłębionej refleksji nad formą i mediacją. Choć wczesna ekokrytyka nie była obojętna na kwestie formalne, skłaniała się ku lekturom moralnym i tematycznym, definiując się w opozycji do poststrukturalistycznego pantekstualizmu i z rezerwą podchodząc do podejść, które wydawały się abstrahować tekst od jego ekologicznych odniesień. Jednak na przełomie dwudziestego i dwudziestego pierwszego wieku badacze zaczęli podkreślać, w jaki sposób struktury narracyjne i wzory estetyczne uczestniczą w procesie ekologicznego poznania, akcentując wzajemne oddziaływanie natury i tekstu. Nawiązując do tego zwrotu formalnego, niniejsza rozprawa bada, w jaki sposób forma literacka pośredniczy w reprezentacji zmian klimatycznych, ujmując ich epistemologiczne i afektywne wymiary. Zgodnie z założeniami nowego formalizmu, forma traktowana jest nie jako autonomiczne, estetyczne naczynie, lecz jako relacyjna struktura, która kształtuje percepcję, organizuje znaczenie i łączy doświadczenie tekstowe z rzeczywistością materialną. W ten sposób praca wypełnia istotną lukę w dyskursie ekokrytycznym, analizując, w jaki sposób formy epistolarne w literaturze klimatycznej przekładają złożoność zmian klimatycznych na doświadczenie ucieleśnione i możliwe do opowiedzenia.

Chociaż podejścia ekonarratologiczne i ekokognitywne wniosły istotny wkład w badanie formy i reakcji czytelniczej, zazwyczaj pomijały narracyjną (doświadczalną) rolę epistolarności. Niniejsza rozprawa stara się wypełnić tę lukę, analizując, w jaki sposób formy epistolarne i częściowo epistolarne wpływają na formalną konfigurację powieści o zmianach klimatycznych, pośrednicząc między indywidualnym postrzeganiem a zmianami klimatu jako zjawiskiem rozległym i złożonym. Zadaje następujące pytania badawcze: w jaki

sposób współczesne powieści brytyjskie formalnie i tematycznie czynią zmiany klimatyczne czymś możliwym do pomyślenia, dostrzeżenia i emocjonalnego przeżycia? A bardziej szczegółowo: w jaki sposób formy epistolarne i częściowo epistolarne umożliwiają doświadczalne zaangażowanie w złożoność klimatyczną i epistemologiczną niestabilność? Łącząc ekonarratologię, narratologię poznawczą drugiej generacji oraz teorię epistolarności, praca analizuje, w jaki sposób formy narracyjne wybranych brytyjskich powieści XXI wieku – *Cloud Atlas* David Mitchell (2004), *The Still Point* Amy Sackville (2010), *The Year Without Summer* Guinevere Glasfurd (2020) oraz *The Future* Naomi Alderman (2023) – pośredniczą w przedstawianiu wielkoskalowych, heterogenicznych i poznawczo wymagających aspektów zmian klimatycznych.

Wyniki badań pokazują, że epistolarność pełni funkcję zarówno strategii narracyjnej, jak i centralnej zasady strukturalnej w kształtowaniu formy powieści, współdziałając z innymi środkami w odzwierciedlaniu epistemologii zmian klimatycznych. Poprzez fragmentaryczność, wieloprzestrzenną i wieloczasową polifonię oraz autorefleksyjną mediację, powieści te odtwarzają napięcia między doświadczeniem lokalnym a globalną abstrakcją, angażując się w tematy przesunięcia czasowego, nielinearności i nakładania się perspektyw, by sprzyjać ucieleśnionemu odbiorowi mimo konceptualnej abstrakcyjności zjawiska. Ostatecznie rozprawa dowodzi, że utwory te reaktywują historyczną funkcję powieści jako przestrzeni epistemologicznego eksperymentu i moralnej wyobraźni, ukazując, iż forma literacka – daleka od biernego odzwierciedlania przemian środowiskowych – aktywnie uczestniczy w kształtowaniu kulturowego poznania świata pogrążonego w kryzysie klimatycznym.